
**PROTOCOL RADUNONZA COMUNALA LUMNEZIA
18 DA MARS 2022**

2022/01

18 DA MARS 2022
CANZLIA COMUNALA, 7144 VELLA
Palius 32D, 7144 Vella

Tractandas

1. Avertura	3
2. Protocol dalla radunonza communal da dils 17 da december 2021 (2021/03).....	4
3. Sanaziun dalla via d'ual Punt Tgiern el vischinadi da Vrin	4
4. Sanaziun dalla via da meglieraziun Camadra – Tschantegn el vischinadi da Lumbrein.....	5
5. Concept per la sanaziun dallas vias da meglieraziun Lumnezia	6
6. Sanaziun via da meglieraziun Catrutg el vischinadi da Vignogn, varianta Tgis.....	9
7. Revisiun parziala dalla planisaziun locala dalla vischnaunca Lumnezia, midada dil plan da zonas per las parcelas.....	10
8. Lavurs da catram e remplazzament da lingias d'aua en vias da quartier	13
a) Via Trutg el vischinadi da Vella.....	13
b) Davos Munts Dado (su e sut)	13
8. Presentaziun d'ideas per activar la purschida da stad entuorn il Mundaun.....	14
9. Rendaquens finals da projects	18
10. Varia	19

Protocol dalla radunonza communal Lumnezia (2021/03)

Datum: Venderdis, ils 18 da mars 2022
 Liug: Halla plurivalenta dalla casa da scola Sutvitg 28E, 7144 Vella
 Cuoz: 20:00 – 22.30 uras
 Presents: 71 votantas e votants
 Parsura: Daniel Solèr, president communal
 Actuara: Silvana Caviezel, actuara substituta

Tractandas

1. Avertura

Il president communal Daniel Solèr arva la radunonza communal fagend beinvegni als presents ed engrazia ad els d'haver dau suatientscha agl invit.

La gliesta da tractandas per la radunonza hodierna ei vegnida publicada l'emprega ga ils 04 da mars 2022 el Fegl official dalla Surselva. Suenter quella publicaziun ha la suprastonza communal constatau ch'igl ei buca prudent d'investar CHF 200'000 per la midada dil bischel digl ual Trancauna el vischinadi da Lumbrein. La via en quei liug vegn cavada si enteifer ils proxims dus onns en rom dil project per la sanaziun dalla via cantunala.

Per quei motiv ha la suprastonza communal decidiu da remplazzar quella tractanda e da publicar ils 11 da mars 2022 la gliesta currigida el Fegl official dalla Surselva.

Il president communal, Daniel Solèr conceda ch'il termin da publicaziun per la gliesta da tractandas currigida ei buca staus conform allas determinaziuns digl artechel 44 ella constituziun dalla vischnaunca Lumnezia. Perquei repassa el la gliesta e presenta quella midada alla radunonza communal per approbaziun.

Tractandas

1. Avertura ed elecziun dils dumbravuschs
2. Protocol dalla radunonza communal dils 17 da december 2021 (2021/03)
3. Sanaziun dalla via d'uaul Punt Tgiern el vischinadi da Vrin
  - a) Approbaziun dil project
  - b) Concessiun dil credit da CHF 700'000
4. Sanaziun dalla via Camadra – Tschantegn el vischinadi da Lumbrein
  - a) Approbaziun dil project
  - b) Concessiun dil credit da CHF 600'000
5. Concept per la sanaziun dallas vias da meglieraziun Lumnezia
  - a) Approbaziun dil concept
  - b) Concessiun dil credit da CHF 5'200'000 per mauns dalla votaziun all'urna
6. Sanaziun via da meglieraziun Catrutg el vischinadi da Vignogn, varianta Tgis
  - a) Approbaziun dil project
  - b) Concessiun dil credit supplementar da CHF 180'000
7. Revisiun parziala dalla planisaziun locala dalla vischnaunca Lumnezia, midada dil plan da zonas per las parcelas
  - nrs. 4188, 4189 e 4822, Vella
  - nr. 8360, Degen
  - nr. 315, Suraua (Uors)
  - nr. 5070, Lumbrein

- ~~8. Remplazzament dil bischel digl ual Trancauna el vischinadi da Lumbrein~~
- ~~a) Approbaziun dil project~~
- ~~b) Concessiun dil credit da CHF 200'000~~
8. Lavurs da catram e remplazzament da lingias d'aua en vias da quartier
- a) Via Trutg el vischinadi da Vella
- Approbaziun dil project
  - Concessiun dil credit da CHF 290'000
- b) Via Davos Munts Dado (su e sut)
- Approbaziun dil project
  - Concessiun dil credit da CHF 325'000
9. Presentaziun d'ideas per activar la purschida da stad entuorn il Mundaun
10. Rendaquens finals da projects
- a) Sanaziun via da meglieraziun Spezembien (Frust Grond) el vischinadi da Vrin
- b) Midada dils biros el center communal Vignogn en habitaziuns
- c) Baghegiar ora localitads da biro ella casa da fatschenta Palius a Vella
11. Varia

La radunonza communal approsescha la gliesta da tractandas currigida, ch'ei stada publicada ils 11 ed ils 18 da mars 202 el Fegl official dalla Surselva.

Seschau perstgisar han:

- Renzo Blumenthal, suprastont communal, Vella
- Rino Caviezel, cumandant da pumpiers Lumnezia, Vella
- Guido e Silvia Derungs, Uors
- Marco Sgier, Vella

La radunonza elegia dus dumbravuschs

- Remigi Brunold, Vella
- Gionin Caduff, Vattiz

2. Protocol dalla radunonza communal dils 17 da december 2021 (2021/03)

Il protocol dalla radunonza communal dils 17 da december 2021 ei staus exponius naven dils 14 da schaner 2022 ella canzlia communal e silla pagina d'internet dalla vischnaunca, pia duront silmeins 30 dis.

Tenor art. 34 constituziun vegn il protocol dalla radunonza communal exponius per investa dils votants sil pli tard in meins suenter la radunonza duront 30 dis en casa communal e silla pagina d'internet dalla vischnaunca cun corrispundenta publicaziun. Recuors ein d'inoltrar en scret duront quei temps dall'exposiziun alla suprastonza communal. Ils recuors vegnan tractai alla proxima radunonza communal. Decisiva ei aschia la publicaziun silla pagina d'internet dalla vischnaunca (cun corrispundenta publicaziun).

Il president communal Daniel Solèr constatescha, ch'igl ei buca vegniu inoltrau recuors en scret aschia ch'il protocol dalla radunonza communal dils 17 da december 2021 (2021/03) vala sco approbaus tenor art. 34 dalla constituziun dalla vischnaunca Lumnezia.

3. Sanaziun dalla via d'uual Punt Tgiern el vischinadi da Vrin

- a) Approbaziun dil project**
- b) Concessiun dil credit da CHF 700'000**

Situaziun iniciala

Il president communal explichescha las differentas spezias da vias e tgei proceduras che san vegnir applicadas:

Sanaziuns da vias – spezias e proceduras	
• Vias d'uaul	<ul style="list-style-type: none"> • Projects cun subvenziuns • Manteniment; Schubergiar spilgers, tener liber rigolas, etc.
• Vias da meglieraziun	<ul style="list-style-type: none"> • Projects cun subvenziuns (senza maschina per baghegiar en betun e tenor perscripziuns cantunalas) • Projects senza subvenziuns (baghegiar en betun cun maschina) • Manteniment; Schubergiar spilgers, nova rasada da plania, rasada da crappa, bituma e split, reparaturas da catram, etc.
• Vias d'alp	<ul style="list-style-type: none"> • Manteniment; Schubergiar spilgers, reparaturas cuvridas existentas, etc.
• Vias communalas	<ul style="list-style-type: none"> • Manteniment • Perimeter

Il schef dil departament communal per forestalessers, Martin Rupp declara che la punt Tgiern el vischinadi da Vrin seigi en in fetg schliet stan e magari empau memia stretga sch'ei mondi per vehichels pli gronds. El presenta alla radunonza il project per la sanaziun. Damai ch'ei setracta d'ina via d'uaul, vegnan las lavurs exequidas sut il tgamun digl Uffeci cantunal per uaul e prighels dalla natira GR.

Il calcul da cuosts vegn presentaus alla radunonza:

Cuosts da construcziun	CHF	560'000.00
Cuosts generals (lubientschas, taxas, survigilanza, div.)	CHF	80'000.00
Taglia sin plivaleta 7.7 %	CHF	49'280.00
Nunprevediu	CHF	10'000.00
Total cuosts d'investiziun (rundau)	CHF	700'000.00
Contribuziuns cantunalas (70%)	CHF	496'800.00

Conclus

La radunonza communal decide cun gronda majoritad e senza cuntervuschs ed abstenziuns d'approbar il project e conceda il credit da CHF 700'000 per la sanaziun dalla punt Tgiern el vischinadi da Vrin.

4. Sanaziun dalla via da meglieraziun Camadra – Tschantegn el vischinadi da Lumbrin Situaziun iniciala

Il project per la sanaziun dalla via Camadra – Tschantegn el vischinadi da Lumbrin vegn presentaus dil schef dil departament per traffic, ovas publicas ed ambient, Nathan Solèr.

El remarca en special ch'ei seigi da risguardar che la via traversa ella part sisum ina paliu. Perquei ei il project vegnius examinaus digl expert per la protecziun digl ambient e la natira, Ervin Monn. Si'expertisa ha giu per consequenza ch'ils vials entasisum vegnan construi pli graschels per impedir dad ir viaden ella paliu.

Il calcul da cuosts presentaus alla radunonza:

Cuosts da construcziun (impressari) 1'250 m vials da 110/80/110 cm	CHF	497'767.75
Accompignament cusseglader d'ambient	CHF	7'000.00
Mesiraziuns, lubientschas, survigilonza	CHF	16'233.95
Supplementarmein 250 m vials da 90/90/90 cm	CHF	60'000.00
Nunprevediu	CHF	18'998.30
Total cuosts d'investiziun (rundau)	CHF	600'000.00

Conclus

La radunonza communal decida cun gronda maioritad e senza cuntervuschs ed abstenziuns d'approbar il project e conceda il credit da CHF 600'000 pil project da sanaziun dalla via da meglieraziun Camadra – Tschantegn.

5. Concept per la sanaziun dallas vias da meglieraziun Lumnezia

Situaziun iniciala

Il schef dil departament communal per aricoltura, Martin Sgier explichescha il project, che sebase sil project d'exposiziun per la sanaziun dallas vias da meglieraziun els vischinadis da Degen, Vignogn, Lumbrein e Vrin.

Las vias da meglieraziun els vischinadis da Degen e Vignogn ein vegnidas sanadas cun subvenziuns da cantun e confederaziun el rom dallas meglieraziuns generalas. Ellas ein denter 2 e 50 onns veglias, han ina structura superiura da 30 cm material nunligiau (cofradi) ed ina cuvrida. La ladezia dallas vias ei denter 2.50 m e 2.80 m inclusiv banchet.

Ils cuosts repetitivs pil manteniment dallas vias ed igl allontanament dallas auas silla reit da meglieraziun vegnan curclai cun la finanziaziun fixada ella Lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun per la vischnaunca Lumnezia.

En rom dall'inventarisaziun ein las ovras da meglieraziun vegnidas examinadas il 2018 entras igl Uffeci per agricultura e geoinformaziun GR. Quel ha classificau vias che vegnan buca subvenziunadas e talas che vegnan subvenziunadas.

Vias buca subvenziunadas

- Lischeinas – Magliacogna – Tschitschels, Cumbel
- Magliacogna – Linaus, Cumbel
- Sogn Gudegn – Garvleina, Vignogn
- Spartavias Sezner/Bars – Fontaunas Novas, Degen
- Sietschen – Farglix, Lumbrein

Vias che vegnan sanadas e subvenziunadas

Nr.	via	lunghezia	tip da sanaziun
1	Sum Val – Sum Crap/spartgida Triel	1630 m	3A
2	Sum Crap/spratgida Triel – spartgida Sezner/Bars	2303 m	3A
3	Spars – Bars	2671 m	3A
4	Vanescha	535 m	1 (305m), 2B (230m)

Tips da sanaziuns

Tip da sanaziun 1 (via naturala/da glera)

- Slargar via sin min. 2.70 m
- Slargar banchets
- Chinettas mintga 25 – 35 m
- Dustar e tractar il material nunligiau
- Rinforzar material nunligiau
- Stresa d'usura 7 cm

Tip da sanaziun 2B – spuras da betun (0.9/0.9/0.9 m)

- Slargar via sin min. 2.70 m
- Slargar banchets
- Rumper si il catram, dismetter tenor concentraziun da PAK
- Eventual construir conduct d'aua da sfundrada/drenascha transversala
- Dislocar las chinettas
- Montar spuras da betun (platta da betun R <20.00 m), Tip C25/30, XF2

Tip da sanaziun 3A – Platta da betun (ladezia dalla via 3.0 m)

- Slargar via sin min. 3.00 m
- Slargar banchets
- Rumper si il catram, dismetter tenor concentraziun da PAK
- Eventual construir conduct d'aua da sfundrada/drenascha transversala
- Dislocar las chinettas
- Montar plattas da betun, Tip C25/30, XF2

Il calcul da cuosts presentaus alla radunonza:

Cuosts sanaziun dallas vias	CHF	4'269'000.00
Cuosts expertisa/specialists	CHF	61'000.00
Cuosts da planisaziun e da mesiraziun	CHF	235'000.00
Divers cuosts e reserva (ca. 5%)	CHF	229'000.00
Taglia sin plivaleta 7.7 % e rundaziun	CHF	370'000.00
Nunprevediu	CHF	36'000.00
Cuosts totals incl. tpv.	CHF	5'200'000.00

La finanziaziun cun risguardar contribuziuns da cantun e confederaziun:

Cuosts totals incl. tpv.	CHF	5'200'000.00	
Cuosts cun dretg da contribuziuns	CHF	4'639'000.00	
./ Subvenziuns confederaziun/cantun: 65 – 75%	CHF	3'015'350.00	3'479'250.00
Total cuosts restonts cun dretg da contribuziun	CHF	1'623'650.00	1'159'750.00
Cuosts senza dretg da contribuziun	CHF	525'000.00	
Administraziun, tscheins etc.	CHF	20'000.00	
Nunprevediu	CHF	36'000.00	
Total cuosts restonts	CHF	2'204'650.00	1'740'750.00

Sco basa da dretg pil manteniment e la repartiziun dils cuosts ein d'applicar ils suandonts artechels:

Lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun per la vischnaunca Lumnezia

Art. 10 Consideraziun dils interess

¹ La part dils cuosts ch'ei da finanziar cun ina taxa da manteniment dils proprietaris privats da beins immobiliars munta a 25% digl intragliauter dils cuosts annuals.

² La vischnaunca ha da finanziar ils ulteriurs 75%. Cheutras ha la vischnaunca Lumnezia cumpensau igl interess public sco era la cumpart dils cuosts annuals per ils agens beins immobiliars.

³ Igl intragliauter da quels cuosts annuals vegn eruius calculatoriamein.

Art. 11 Repartiziun dils cuosts/taxa da manteniment

¹ Il total dalla quota dils cuosts da manteniment ch'ei da sorprender dils proprietaris da beins immobiliars vegn repartgius sin ils singuls proprietaris cun 60% - 80% tenor surfatscha agricola cultivabla (landwirtschaftliche Nutzfläche LN) ordeifer la zona da baghegiar e cun 20% - 40% sin tegias da cuolm habitablas, objects da habitar secundars ordeifer la zona da baghegiar sco era objects cun intent commercial ordeifer la zona da baghegiar che surveschan buca all'agricultura. La quota enteifer il spazi previu vegn fixada periodicamein entras la suprastanza communal.

² La taxa per tegias da cuolm habitablas, objects da habitar secundars ordeifer la zona da baghegiar sco era objects cun intent commercial ordeifer la zona da baghegiar che surveschan buca all'agricultura vegn calculada en promils dalla valeta assicurada tenor indicaziun dall'Assicuranza d'edificis dil Grischun, denton maximal CHF 5'000.00 per proprietari ed onn.

³ La taxa minimala annuala munta a CHF 30.00 per proprietari da beins immobiliars ordeifer la zona da baghegiar. Conjugals ni persunas en partenadi registrau cun beins immobiliars en proprietad communal valan sco in proprietari. La facturaziun succeda comunablamein. Quella regulaziun vegn medemamein applicada tier cumproprietad sco era tier proprietad en condomini.

⁴ Per antennas d'emissiun han ils proprietaris da beins immobiliars, sin ils quals las antennas sesanflan, da pagar ina taxa pauschala annuala da CHF 300.00.

⁵ Proprietaris da pastiras ed alps pagan ina taxa pauschala annuala da CHF 1.00 per occupaziun normala (Normalbesatz). La taxa minimala annuala munta a CHF 30.00 per proprietari da pastiras ed alps.

⁶ Igl import dallas taxas annualas tenor alinea 4 – 5 da quest artechel vegn deducius dil total dalla quota dils cuosts da manteniment ch'ei da sorprender dils proprietaris da beins immobiliars avon che far la repartiziun sin ils singuls proprietaris.

Lescha da meglieraziun dil cantun grischun ed ordinaziun tier la lescha da meglieraziun dil cantun Grischun

Art. 17 Lescha da meglieraziun dil cantun Grischun

¹ Sch'igl exista in interess public considerabel per l'arrundaziun dal terren, po quella vegnir ordinada tras la radunanza communal, u – nua ch'ina tala n'ha betg lieu – tras la votaziun a l'urna, en ils cas da l'artitgel 12 alinea 1 litera c er tras la regenza.

³ Sche la procedura vegn realisada d'ina autoritad, surpiglia quella ils dretgs e las obligaziuns che vegnan adgiuditgads a la radunanza da l'associaziun ed a la suprastanza da l'associaziun.

Art. 10 Ordinaziun tier la Lescha da meglieraziun dil cantun Grischun

La radunanza da l'associaziun permetta il credit global sin fundament dal project general ed eventuals credits posteriurs.

Discussiun

Robert Albin da Tersnaus damonda sch'ei vegni incassau enzatgei dils possessurs da tegias damai che quellas vegnan buca quintadas tier la summa imputabla per las subvenziuns, sch'ellas han negin diever agricol pli.

Martin Sgier explichescha che quei seigi actualmein puca previu denton cun tontas tegias che vegnan baghegiadas entuorn per diever buca agricol, stopi a liunga vosta vegnir ponderau da far ina revisiun parziala dalla lescha da meglieraziun.

Gian-Franco Soller da Vella damonda co las etappas da lavur vegnien planisadas.

Il schef dil departament communal per agricultura declara che la vischnaunca hagi mintg'onn d'inoltrar al cantun tochen fin settember la damonda d'astgar sanar las vias. Ei vegn risguardaus il stan actual da mintga via e l'urgenza per ina sanaziun. Il cantun decida lu per tgeininas che la sanaziun vegn approvada, respectivamein nua ch'ei sa vegnir quintau cun contribuziuns davart il cantun.

Conclus

A basa digl art. 17 dalla Lescha da meglieraziun dil cantun Grischun decida la radunanza communal cun gronda maioritad e senza cuntervuschs ed abstenziuns d'aprobar il concept per la sanaziun dalla vias da meglieraziun Lumnezia.

En applicaziun digl art. 10 dall'Ordinaziun tier la Lescha da meglieraziun dil cantun Grischun conceda la radunanza unanimamein il credit da project da CHF 5'200'000 per mauns dalla votaziun all'urna.

6. Sanaziun via da meglieraziun Catrutg el vischinadi da Vignogn, varianta Tgis

Situaziun iniciala

La via Catrutg el vischinadi da Vignogn ei la davosa etappa dil project da sanaziun da vias che l'anteriura vischnaunca da Vignogn veva giu approbau.

Damai ch'il terren ruschna considerablamein en quei liug ein gia plirs geologs stai cumpigliai el project ed igl ei vegniu evaulau differentas variantas e pusseivladads per contonscher la megliera stabilitad dalla via. La finala ha la suprastanza communal en collaboraziun cugl uffeci cantunal per agricultura e geoinformaziun elegiu la variant Tgis.

La vischnaunca da Vignogn veva giu approbau ils 25 da mars 2011 in credit da project da CHF 1'550'000 per la sanaziuns dallas vias da meglieraziun en treis etappas. Duas da quellas ein gia vegnidadas exequidas.

El decuors dallas lavurs ha las suprastanza communal stuiu constatar ch'il rest da credit tonscha buca per quella davosa etappa dil project.

La survesta dils cuosts per las empremas duas etappas:

Credit (dalla vischnaunca Vignogn 25-03-2011)	CHF	1'550'000.00
Cuosts per la via A: Sentupada – reservuar	CHF	-770'204.75
Cuosts per la via B: Bars – Patiarm	CHF	-556'495.50
Rest	CHF	223'299.75

Il calcul da cuosts per l'etappa C, varianta Tgis:

Cuosts da construcziun incl. 7.7 % tpv.	CHF	340'000.00
Aquist da terren	CHF	4'000.00
Geometer	CHF	8'000.00
Accumpignament ecologic da construcziun	CHF	7'000.00
Direcziun da project e construcziun	CHF	20'000.00
Reserva ca. 6 %	CHF	24'000.00
Total cuosts	CHF	403'000.00

Differenza

Total calcul da cuosts per l'etappa C, variant Tgis	CHF	403'000.00
Rest dil credit, concedius ils 25 da mars 2011	CHF	<u>223'299.75</u>
Differenza	CHF	179'700.25

Conclus

La radunonza communal decide unanimamein e senza cuntervuschs ed abstenziuns d'approbar il project par la sanaziun dalla via da meglieraziun Catrutg, variant Tgis a Vignogn e conceda unanimamein il credit supplementar da project da CHF 180'000.

7. Revisiun parziala dalla planisaziun locala dalla vischnaunca Lumnezia, midada dil plan da zonas per las parcelas

- nrs. 4188, 4189 e 4822, Vella
- nr. 8360, Degen
- nr. 315, Suraua (Uors)
- nr. 5070, Lumbrein

Situaziun iniciala

La cumissiun da planisaziun dalla vischnaunca Lumnezia sefatschenta cun la revisiun totala dalla planisaziun locala Lumnezia. Igl uffeci da planisaziun pretenda in concept ed ina mobilisaziun dallas parcelas da baghegiar.

Sch'ei vegn en in liug mess parcelas ella zona da baghegiar, ei quella surfatscha da cumpensar ella medema grondezia en in auter liug, quei cun prender parcelas ord la zona da baghegiar e parter tier quellas alla zona d'agricultura. Il project vegn accumpignaus digl Uffeci pil svilup dil territory dil cantun Grischun.

Ils brats da zonas ston vegnir fatgs entras las personas privatas ch'ei interessadas da prender parcelas ella zona da baghegiar ed autras personas ch'ei prontas da dar lur parcella per far la cumpensaziun. La suprastonza communal sa agir sco in intermediadra e segida ton sco pusseivel en quels cass.

Ella revisiun parziala ei la midada dil plan da zonas previus sco suonda:

Vella: Las parcelas 4188, 4189 e 4822 vegnan partgidas tier alla zona da baghegiar.

Festsetzung Zonenplan Nachbarschaft Vella

Dorferweiterungszone 3, Art. 24 BauG

Zone für Grünflächen, Art. 30 KRG

Degen: Per cumpensaziun dalla parcella 4188 vegnan 558 m² dalla parcella 8360 pri ord la zona dil vitg II (Dorferweiterungszone II) e partgi tier alla zona d'agricultura.

Festsetzung Zonenplan Nachbarschaft Degen

Landwirtschaftszone, Art. 32 KRG

Lumbrein: Per cumpensaziun dalla parcella 4189 vegnan 1'306 m² dalla parcella 5070 partgi tier alla zona d'agricultura.

Festsetzung Zonenplan Nachbarschaft Lumbrein

 Landwirtschaftszone, Art. 32 KRG

Uors: Per cumpensaziun dalla parcella 4822 vegnan 684 m² dalla parcella 315 pri ord la zona dil vitg II e partgi tier alla zona d'agricultura.

Festsetzung Zonenplan Nachbarschaft Uors

 Landwirtschaftszone, Art. 32 KRG

Conclus

En applicaziun digl art. 13 dall'Ordinaziun davart la planisaziun dal territori pil cantun Grischun (OPTGR) approbescha la radunonza communal unanimamein, senza cuntervuschs ed abstenziuns la revisiun parziala dalla planisaziun locala dalla vischnaunca da Lumnezia cuntenend:

Plan da zonas 1:1000 Degen, parcella nr. 8360

Plan da zonas 1:1000 Lumbrein, parcella nr. 5070

Plan da zonas 1:1000 Uors, parcella nr. 315

Plan da zonas 1:1000 Vella, parcelas nr. 4188, 4189 e 4822

Rapport da planisaziun e participaziun

8. Lavurs da catram e remplazzament da lingias d'aua en vias da quartier**a) Via Trutg el vischinadi da Vella****Situaziun iniaziala**

La via da quartier Trutg ei buca en in bien stan e la cuvrada sto vegnir sanada. Il medem mument vegnan era gest las lingias d'aua midadas, en quei liug ha ei gia dau pliras ruttadiras d'aua. Era las cazzolas da vias vegnan modernisadas cun LED.

Il schef dil departament per traffic, ovras publicas ed ambient, Nathan Solèr presenta la tractanda alla radunonza.

A basa d'offertas approximativas ein ils cuosts vegni calculai sco suonda :

Lavurs d'impressari catram	CHF	148'190.15
Calculaziun impressari scavament lingia d'aua	CHF	45'000.00
Offerta installaziuns sanitaras	CHF	42'564.25
Provisoris per las casas cumpigliadas	CHF	6'000.00
Illuminaziun da vias (calculaziun)	CHF	28'413.05
Survigilonza (offerta Caminada ing., Vrin)	CHF	6'609.55
Nunprevediu	CHF	13'223.00
Total	CHF	290'000.00

Conclus

La radunonza communal approbescha unanimamein e senza cuntervuschs ed abstenziuns il project per lavus da catram e remplazzament da lingia d'aua el quartier da Trutg, Vella e conceda unanimamein il credit da project da CHF 290'000.

b) Davos Munts Dado (su e sut)**Situaziun iniaziala**

Las duas vias a Davos Munts Dado (su e sut) ein curvidas cun bitumen. Las vias ein pulitamein lavadas ora e malulivas ed han bia ruosnas.

A Davos Munts Dado su vegnan las lingias d'aua midadas ora, a Davos Munts Dado sut ei quei buca necessari. Era cheu eis ei planisau da modernisar las cazzolas da vias sil sistem da LED.

Quellas duas vias vegnan quintadas giu en procedura da perimeter analog alla quota d'interess public analog alla quota ch'era vegnida applicada a sias uras, cu la via ei vegnida baghegiada. La publicaziun vegn fatga suenter la radunonza communal el Fegl official dalla Surselva e silla pagina d'internet dalla vischnaunca Lumnezia.

A basa d'offertas approximativas ein ils cuosts vegni calculai per la via Davos Munts su sco suonda (incl. lingia d'aua):

Lavurs d'impressari	CHF	93'348.90
Calculaziun impressari scavament lingia d'aua	CHF	27'000.00
Offerta installaziuns sanitaras	CHF	27'802.20
Provisoris per las casas cumpigliadas	CHF	4'000.00
Illuminaziun da vias (calculaziun)	CHF	15'000.00
Survigilanza (offerta Caminada ing., Vrin)	CHF	5'151.55
Nunprevediu	CHF	17'697.35
Total	CHF	190'000.00

Cuosts per la via Davos Munts sut (senza lingia d'aua)

Lavurs d'impressari catram	CHF	99'126.80
Illuminaziun da vias (calculaziun)	CHF	15'000.00
Survigilanza (offerta Caminada ing., Vrin)	CHF	3'596.40
Nunprevediu	CHF	17'276.80
Total	CHF	135'000.00

Total omisduas vias Davos Munts Dado:

Davos Munts su (cun lingia d'aua)	CHF	190'000.00
Davos Munts sut (senza lingia d'aua)	CHF	135'000.00
Total	CHF	325'000.00

Conclus

La radunonza communal decida unanimamein e senza cuntervuschs ed abstenziuns d'approbar il project per lavus da catram e remplazzament dalla lingia d'aua a Davos Munts Dado su sco era per lavurs da catram a Davos Munts sut. Ella conceda unanimamein il credit total per omisduas vias ell'altezia da CHF 325'000.

**8. Presentaziun d'ideas per activar la purschida da stad entuorn il Mundaun
Situaziun iniciala**

Avon entgins onns ei l'Infra Mundaun vegnida fundada denter las vischnauncas Lumnezia ed Obersaxen – Mundaun e las pendicularas Obersaxen Mundaun. Dapi lu ei vegnida fatga beinenqual studia per activar la purschida da stad entuorn il Mundaun. Mess entuorn ei denton vegniu pauc.

La suprastanza communal Lumnezia presenta dus project alla radunonza communal per aschia endriescher en ina votaziun consultativa il meini dalla populaziun e saver purtar quell vinavon ell'Infra Mundaun.

Sco emprema vegn presentada l'idea per ina scarsolera naven de Triel a Vella, che savess vegnir baghegiada en differentas lunghezas e variantas.

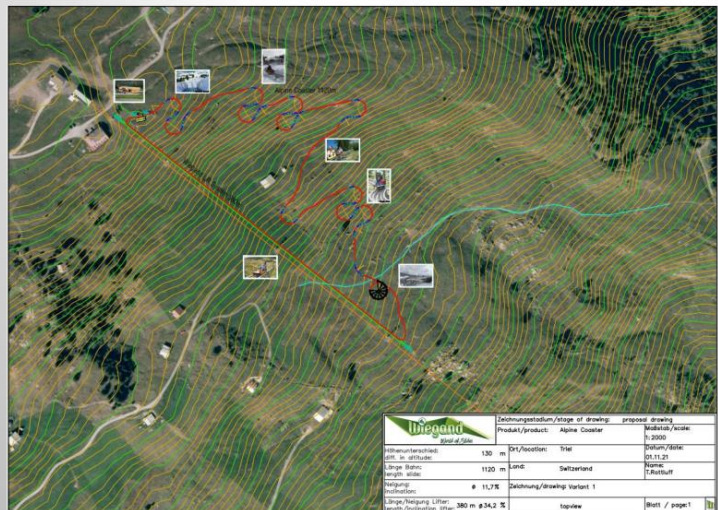
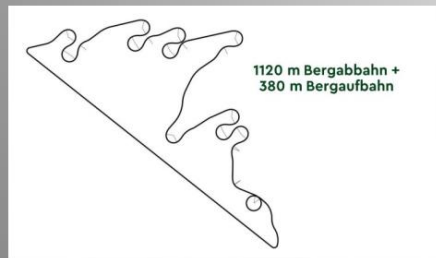

Scarsolera Triel – Vella

Varianta 1:

1.165 mill.

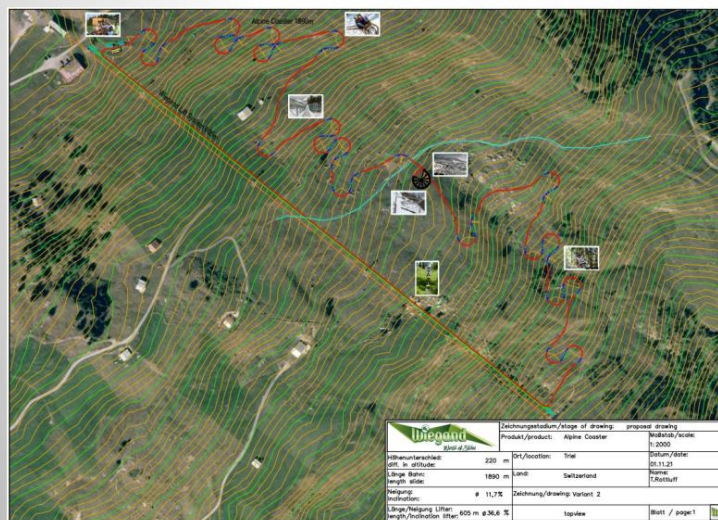
Cuosts en EUR senza scavaments, fundaments, lubientschas, etc.

Varianta 2:

1.693 mill.

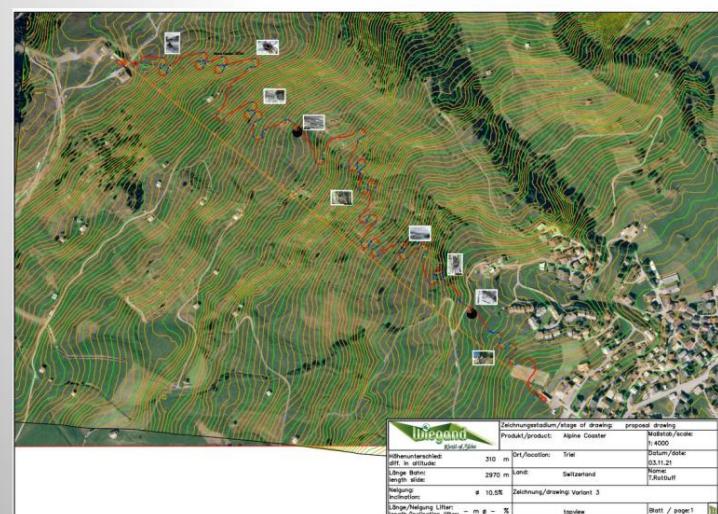
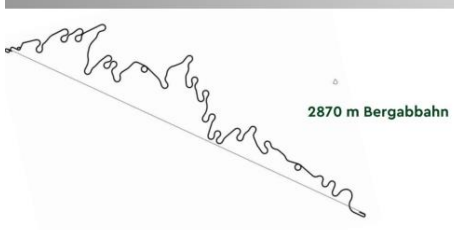
Cuosts en EUR senza scavaments, fundaments, lubientschas, etc.

Varianta 3:

2.355 mill.

Cuosts en EUR senza scavaments, fundaments, lubientschas, etc.

La suprastanza communal ha tschentau si pusseivels arguments pro e contra. L'enumeraziun sura ei buca conclusiva mobein duei servir sco basa da discussiun.

PRO	CONTRA
Gaudi per famiglias	Disfa il maletg dalla cuntrada
Independent dallas pendicularas	Aspect economic ed ecologic
Sa era vegnir aviert igl unvier (V 1 e 2)	Aviert mo la stad (V 3)
Promova l'avertura dallas pendicularas la stad (V 3)	Mustér planisescha ina Rodelbahn (publicaziun 21-01-2022 – 21-02-2022)
...	Liunga procedura da lubientschas / recuors
	Resistenza convischins
	All'entschatta ina gronda attracziun, unfisescha spèrt
	...

La secunda idea ei in parc da reiver a Triel, Vella sper l'ustria da cuolm

Parc da reiver
 Cuosts en EUR: 778'157
 senza scavaments, fundaments,
 lubientschas, etc.

Optional sa aunc vegnir
 aschuntau ina ballabeina
 gigantesca ed ina Flying Fox
 (cuosts CHF 91'000)

Pusseivels arguments pro e contra (medemamein in'enumeraziun buca conclusiva):

PRO	CONTRA
Gaudi per famiglias	Disfa per part il maletg dalla cuntrada
Independent dallas pendicularas	Aspect economic ed ecologic
Aviert stad ed unviern	Procedura da lubientscha / recuors
Concentrau el liug	Resistenza convischins
Negina confrontaziun cun zonas da schurmetg	...
Scolaziun da guides evt. Cun persunal dallas pendicularas	
Realisaziun pli semplia	
Buca schi veseivel entochen ch'ins ei buc el liug	
Nuot semegliant en Surselva	
Promova frequenzas pendicularas	

Discussiun / damondas

Gianfranco Soller da Vella gi ch'el fetschi in studi da turissem ed el seigi engrazieivels per mintga project che promovì il turissem en Lumnezia. Per saver crear in punct central nua che la glièud vegni ensemen, seigi ei impurtont che las pendicularas seigien en funcziun. Lezzas vegnien denton buc a far quei sin agen quen. Forsa stuessi la vischnaunca ponderar da subvenziunar las pendicularas per quei project. El sedamonda era daco ch'ei drovi aschia enzatgei grond? Ei savessi era vegnir fatg p.ex. in minigolf.

Sch'ei detti schon enzatgei tuttina a Mustér vegli quei denton bu gir che Lumnezia astgi bu far il medem. Ins astgi bu mirar memia fetg sin Mustér mobein plitost far il medem sco Sursaissa ni cumplexiv cun Sursaissa. Gest en connex cun quei project dad in parcadi sutteran a Pellas fussien quels dus projects ideals. Ei seigi mulestus da stuer prender adina igl auto ni clamar il bus.

Il president communal replica: Il discuors cullas pendicularas hagi la vischnaunca adina puspei encuriu, entochen uss hagi ins denton buca cuntonschiu in resultat cuntenteivel.

Pascal Casanova da Lumbrein damonda sche la radunonza stoppi decider denter in project ni l'auter. El ei dil meini da pil mument persequitar vinavon omisdus projects e mirar en ina fasa pli tard sch'ei schai en da far omisdus.

Il schef dil departament per turissem, Curdin Capeder rispunda che l'idea seigi buca stada da persequitar mo in ni l'auter project mobein d'inaga udir ils meinis dalla populaziun.

Triel sco punct da partenza per differentas activitads fussi ideal. L'idea dad in Flow Trail seigi aunc adina buca giud meisa. Tier tut quels projects gioghi la planisaziun locala ina rolla centrala. In Flow Trail fetschi senn mo sche las pendicularas seigien promptas da schar ir la sutgera igl entir temps.

Ueli Caduff da Morissen ei leds che la suprastonza vegn cun projects en quella fuorma. Ei seigi vegniu dau ora bia milliuns francs per vias. Plaunsiu stoppi ins calar d'investar en vias che portien forsà buca exnum enzatgei. Gest ella situaziun dada, ch'ils mistergners dettien bu damogn alla lavur. Nus stoppien patertgar vida nosa giuventetgna cun scaffir spazzi da habitar ch'ei era pagabels e spazzi da setener si el temps liber.

Ei seigi bein bien da mirar pils hosps da vacanzas denton era pils indigens. Ils plazs da baghegiar mondien plaunsiu alla fin. Ueli Caduff animescha la suprastonza da scaffir novs plazs da baghegiar pils giuvens che vulan star ella val. Sch'ei ston ir naven pervia da scolaziun ni lavur vegnan ei per ordinari buca anavos pli.

Il president communal sa informar che la suprastonza seigi activamein en contact cun giuvenils enteifer in project da participaziun. La fiera d'immobillas vegni actualmein catschada aschia ch'ils prezis seigien buca pagabels per famiglias giuvnas indigenas. En connex culla planisaziun locala seigi la vischnaunca adina attenta da saver sorprender parcelas da baghegiar.

Silvio Capeder da Cumbel gi ch'ei detti il project Convivenza, che seigi en lavur. Ei fussi il dretg mument da separticipar a quel. El ha nuot encunter ina scarsolera denton el crei che quei seigi bu il dretg. Churwalden seigi bunamein ius bancrut ed ussa fetschi Mustér era il medem. Forsa stuessi ins planisar in entir gi da discussiun sco quei ch'igl ei vegniu fatg en connex cun il project da participaziun.

Remo Derungs, schef dil departament per cultura replica ch'il project Convivenza sedetti giu cun la tematica dalla convivenza dalla Lumnezia cun Sursaissa e Val s. Pieder. Quei seigi planisau cun ina collaboraziun musicala, cullas scolas ni cun surdar lavurs scientificas. L'idea seigi ch'ins patratgi vida sinergias existentas ed eviteschi da far tuts il medem.

Ei vegni a dar luvratoris per reflectar davart ideas. La tematica da quellas duas ideas presentadas savessi senz'auter vegnir integrada.

Curdin Derungs da Morissen ei dil meini ch'ei seigi vegniu fatg avunda Workshops e dau ora bia daners per studias che seigien il davos idas ora el nuot e setschentadas enzanuas en in truchet. El ei dil meini d'entscheiver cun omisdus projects per ir inaga sin duas vias. Pli tard

sappi ins lu forsa selecziunar. Ei seigi neras uras da motivar las penducularas ch'ellas laschien ir la sutgera naven da Vella a Triel duront igl entir onn.

Gianfranco Soller da Vella ei dil medem meini. Enzacu stoppi vegnir entschiet. Sch'ins sappi bu far enzatgei endretg dueigi ins pli bugen far nuot. Ins sappi bu far enzatgei mo a mesas per tema ch'ins fetschi sbagls, lu schabegi 20 onns nuot.

Ueli Caduff da Morissen gi che suentar la fusiun seigi vegniu getg da far in maletg empalont per la vischnaunca. En cass ch'ei detti bu quel fussi ei neras uras da far in tal per mirar en tgei direcziun che la vischnaunca vul insumma ir. La Lumnezia hagi buca industria denton seigi ella attractiva per habitar. Il temps da corona hagi mussau che biars veglien viver ella periferia. La Cumbiniala seigi ina super caussa. Las famiglias seigien ozligi structuradas aschia, ch'omisdus partenaris stoppien ni veglien ir a luvrar.

Vinavon damonda el sch'il project sil plaz dallas penducularas ed il project hotel Bual vegnien insumma realisai ni sche quei seigi era iu ora en nuot. Quei stuessi vegnir integrau en quellas discussiuns.

Daniel Solèr replica ch'il hotel a Bual seigi d'emblidar. La giuventetgna, resp. il Club da ballapei Lumnezia seigi vegnius tenius si biars onns pervia da quei project e tuttina seigi iu leu nuot. Ussa seigi la vischnaunca ella fasa da planisaziun per la sanaziun digl implont da sport a Bual, Vella. A Degen seigi ella medemamein en contractivas culla pervenda per ver endamen co ir vinavon culs implonts da sport.

Vid il project per parcadis a Pellas, Vella seigien plirs investurs cumpigliai, quei seigi bu in project dalla vischnaunca.

Il schef dil departament per planisaziun dil territori ed immobiglias, Primus Cavegn aschunta che pil plaz da sport seigi vegnida fatga in'evaluaziun denter la situaziun a Degen e la situaziun a Vella.

L'idea oriunda eri dad ir giu Degen cun tut quei che pertucca sport. Ei seigi vegniu fatg in concept, che seigi vegnius inoltraus al cantun. Il resun dil cantun hagi cumpigliau in grond carnet da duers. Il problem central seigi la zona cun surfatschas per culturas alternontas a Degen. Ina midada da quella zona seigi praticamein buca pussevla ord vesta dil cantun. Consequentamein hagi la suprastanza communal stuiu conceder ch'ei fetschi bu senn da vuler ir giu Degen cun quell'infrastructura ed ins seconcentreschi ussa sil project a Bual, Vella. Leu vegnien ussa era fatg evaluaziuns cun differentas variantas. Quellas vegnien presentadas alla populaziun cu tut seigi pli concret.

Votaziun consultativa

Persequitar vinavon omisdus projects: 32 vuschs

Persequitar vinavon mo il project per il parc da reiver: 35 vuschs

Persequitar vinavon mo il project per ina scarsolera: 1 vusch

9. Rendaquens finals da projects

a) Sanaziun via da meglieraziun Spezembien (Frust Grond) el vischinadi da Vrin

Situaziun iniziala

La radunonza communal dil 23 d'avrel 2021 ha decidiu d'approbar il project e da conceder in credit da CHF 350'000 per sanar la via da meglieraziun Spezembien (Frust Grond) el vischinadi da Vrin.

Il project ei vegnius realisau e siara cun cuosts da CHF 295'504.45, pia cun in rest da credit da CHF 56'495.55.

Conclus

La radunonza communal concluda unanimamein e senza abstenziuns d'approbar il rendaquen final per la sanaziun dalla via da meglieraziun Spezembien (Frust Grond) cun in rest da credit da CHF 56'495.55.

b) Midada dils biros el center communal Vignogn en habitaziuns**Situaziun iniziala**

La radunonza communal dils 23 da zercladur 2017 ha decidiu d'approbar il project e da conceder in credit da CHF 375'000 per la midada dils biros el center communal Vignogn en habitaziuns.

Il project ei vegnius realisau e siara cun cuosts da CHF 316'454.25, pia cun in rest da credit da CHF 58'545.75.

Conclus

La radunonza communal concluda unanimamein e senza abstenziuns d'approbar il rendaquen final per per la midada dils biros el center communal Vignogn en habitaziuns cun in rest da credit da CHF 58'545.75.

c) Baghegiar ora localitads da biro ella casa da fatschenta Palius a Vella**Situaziun iniziala**

La radunonza communal dils 18 da december 2020 ha decidiu d'approbar il project e da conceder in credit da CHF 200'000 per baghegiar ora localitads da biro ella casa da fatschenta Palius a Vella.

Il project ei vegnius realisau e siara cun cuosts da CHF 147'554.65, pia cun in rest da credit da CHF 52'445.35.

Conclus

La radunonza communal concluda unanimamein e senza abstenziuns d'approbar il rendaquen final per baghegiar ora localitads da biro ella casa da fatschenta Palius a Vella cun in rest da credit da CHF 52'445.35

10. Varia**1) Informaziuns dil president communal, Daniel Solèr:****Persunal dalla vischnaunca:**

Il menader dil survetsch tecnic communal, Mario Alig ha visau la piazza per ils 30-06-2022, cun risguardar dabiens da vacanzas ei siu davos gi da lavur ils 08-04-2022. Entschiet veva el sco selvicultur ed ha luvrau 32 onns tier las vischnauncas. Il president engrazia a Mario per sia gronda lavur ed igl engaschament per la vischnaunca.

Las evaluaziuns dallas annunzias, ch'ei entradas sigl inserat ch'ei staus publicaus han liug proximamein.

Il selvicultur Fadri Beeli ha visau la piazza per ils 30-06-2022. Hans Müller, il menader digl uffeci forestal, discuora medemamein dad ir en pensiun.

Quellas plazzas ston aunc vegnir publicadas.

Il canzlist communal, Marcus Cavegn va en pensiun el decuors digl onn. Sigl inserat per quella piazza ha ei dau neginas annunzias. La suprastonza communal ei vid encurir sligiazziuns.

2) Damondas e posiziuns dalla radunonza:

- Dr. Gian Bundi da Vella menziunescha plirs puncts

Baghegiar en Lumnezia:

A Bual, Vella seigien pliras parcelas vegnidas messas avon 15 onns ella zona da baghegiar. Denton hagi ei diesch casas, duas vegnien aunc baghegiadas. Sche quei fussi buca vegniu fatg fussen quellas famiglias idas ordeifer a habitar. Ei seigi impurtont da porscher las pusseivladad alla giuventetgna da habitar ella Lumenzia.

Turisssem:

Nus veglien turists, hagian denton fatg ina paupra figura duront igl unviern vargau. Sin Bual vegnien ils autos parcai avon las garaschas privatas. La cuolpa vegni stuschada vi e neu denter la vischnaunca e las pendicularas. Ei detti buca avunda parcadis e sch'ei vegni parcau en loghens bu lubi vegn ei dau castitgs. Ei seigi d'encurir sligaziuns. Il temps da corona hagi mussau quei aunc bia pli fetg.

Primus Cavegn replica: La vischnaunca hagi baghegiou ca. 40 parcadis a Bual, las pendicularas vevien empremess dad era far remedura, schabegiau seigi nuot. La vischnaunca hagi buca plaz pli per ulteriurs parcadis a Vella.

Daniel Solèr aschunta: La vischnaunca sustegni mintg'onn il traffic public gratuit per aschia saver evitar silmeins in tec che tuts vegnien cugl auto.

- Silvio Capeder da Cumbel gi ch'il parcadi dallas pendicularas seigi en proprietad dalla caplania. La vischnaunca duessi far pressiun silla pleiv per che lezza viseschi il contract cullas pendicularas. La pleiv stoppi ir a Cuera tiegl uestgiu cun quella damonda, il contract cuozzi aunc 30 onns.
- Toni Arpagaus da Cumbel damonda sch'ei marschi enzatgei arreguard la suosta da spetga a Cumbel. Mintga vischinadi hagi in suddetg per ils passaschiers da posta, mo Cumbel buc.

Il president communal explica ch'il planisader seigi incaricaus e la suosta preventivada pil 2022.

- Leander Albin da Tersnaus gi ch'ei bi che la vischnaunca vegli schaffir plazs da baghegiar per glied giuvna che vegli vegnir a star ella val. El sedamonda sch'ei fussi buca pusseivel da mirar che las casas che vegnan vendidas mondien buca en mauns jasters sco secundas habitaziuns.

Daniel Solèr constatescha ch'ei seigien las personas privatas che vendien car e bein las casas en mauns jasters. Cheu hagi la vischnaunca relativamein pauc pusseivladads d'intervegnir. Quei tema vegni denton segiramein era risguardaus ella planisaziun locala.

- Casper Arpagaus da Tersnaus gi ch'el vevi scret alla vischnaunca ch'ei fussi da sanar la via d'uaul la Ritta a Tersnaus. Il 2020 seigi vegniu fatg ina buccada e quei fetg bein. Il rest fussi uss era necessari da far. Sche quei seigi planisau.

Curdin Capeder gi ch'oravontut la Lumenzia su hagi bia vias da meglieraziun, che vegnien sanadas ni seigien gi vegnidas sanadas. Suraua hagi bia dapli vias d'uaul. Quellas lavurs seigien era adina da coordinar cul cantun.

- Rico Derungs da Surcasti ha udiu ch'ei vegni discurreu dapi duas, treis jamnas da serrar la punt da Surcasti. Sco pur hagi el stuiu vegnir sissu quei entras las medias. Sin sia damonda hagi el survegniu la risposta che la via veglia vegni aviarta per quei temps. Leu vegni el denton gnanc surenvi cun in tractor cun carr annex.

Nathan Solèr replica che la suprastanza lavuri ensemen cul uffeci da construcziun bassa, che tgamuna il project. Dalla davosa radunonza communal hagi el informau che quei project vegni exequius. Il votum da Rico Derungs vegni prius encunter aschia.

- Toni Arpagaus da Cumbel damonda sche l'illuminaziun da vias tras Cumbel seigi buca vegnida tractada inaga sin vischnaunca. Ei seigi stgir en quellas streglias ed el giavischassi che quei vegni meglierau.

Il president communal gi ch'ei eri probablamein vegniu discurriu dall'illuminaziun dalla via cantunala tras Cumbel.

Ei vegn buca pli giavischau il plaid ed il president communal, Daniel Solèr siara la radunonza.

El engrazia a convischinas e convischins per la participaziun, pil sustegn e la confidanza demussada enviars la suprastonza communal.

7144 Vella, ils 18 da mars 2022

Il president:

L'actuara substituta:

Daniel Solèr

Silvana Caviezel